

Innspill høringsnotat

«Rammeplaner for kirkelig undervisning og læring»

Generelle inntrykk gjeldende for hele rammeplanen:

Jeg opplever «rammeplaner» som gode retningslinjer for annen virksomhet jeg kjenner fra arbeidsliv og partipolitisk engasjement. På samme måte ser jeg at rammeplaner for kirkelig undervisning og læring er godt egnet for å skape kirkens profil og egenart. Hele landets menigheter opererer under samme plan. Vi står sammen om felles tro på en frelsende Herre. Jeg mener imidlertid at kirken i andre styringsdokument framstår med flere forpliktende premisser for egen virksomhet da disse opprinnelig er formulert i lutherske bekjennelsesskrifter. På den måten blir DNK gjenkjennbart som kirkesamfunn der vi på reise til andre menigheter kan oppleve nøyaktig samme messe, symbolikk og lære i fremmed kirkebygning.

I KUL-utvalgsmøter er det helt betimelig påpekt språkbruk som framstår mer uforpliktende og lite presist. Når rammeplanen framstår mer generell og flytende i modale hjelpeverb som «kan», «vil» og «bør», da i motsetning til «skal» og «må», forstår jeg det også som frihet til å skape lokal egenart utfra stedets ressurser. Allerede på KUL-utvalgsmøte tirsdag 1.Sept, ble det sagt at rammeplanene synes designet for større bymenigheter med stor tilgang til både frivillige og ansatte.

Rammeplanen omtaler påfallende mange aktiviteter og engasjement uten å prioritere viktigheten av disse. Dermed synes jeg rammeplanen er utydelig på hva som skal være kirkens satsningsområde for den periode rammeplanen skal gjelde. Hva er viktigst nå? En «bygdekirke» på Nes kan ikke ha alle rammeplanens ambisjoner på aktivitet og tjeneste. Vi har begrensninger. Hva er mulig? Jeg mener ansatte og menighetsråd kan stå støtt i tøff prioritering på lokalt plan!

Rammeplanens føringer på trosinnhold og bekjennelse:

Jeg noterer meg at planene har et forsiktig språk ifm gudstjenesteliv, bibelforståelse og trosinnhold. Fire sitat fra rammeplanen; *«reflektere over hvordan ulike verdier, idealer og moralske standpunkter kan begrunnes i Bibelen.» «diskutere Bibelens troverdighet som kilde til historisk kunnskap.» «bruke maktkritiske tenkemåter for å reflektere over kirkens rolle i samfunnet, historisk og i nåtiden.»*

Særlig har jeg brukt tid til å ta inn over meg innholdet i følgende setning; *«reflektere over, samtale og uttrykke seg kreativt om sentrale kristne begreper som nåde, tilgivelse og*

forsoning, og om troens betydning for identitet, tilhørighet, psykisk helse, selvbylde og selvfølelse og hvordan vi forholder oss til mennesker og skaperverk.»

Slik jeg opplever det, er vi nå i kjernen av rammeplanens svakhet. Hvis vi læres opp til å uttrykke oss kreativt om sentrale kristne begreper, ender vi opp med en selvdefinerende tro vi har utviklet i enerom uavhengig klassisk tolkning, tradisjon, og teologiske grunnsannheter. I vår kirke har vi ikke bare en Bibel vi knytter teologiske prinsipper til. Vi har også 500 år gamle bekjennelsesskrifter som er direkte forpliktende og styrer en hel rekke spørsmål som denne rammeplanen utfordrer oss til å «reflektere», «diskutere» og «utforske» som om dette skulle være en personlig utvikling.

Siden jeg skal ta stilling til et gjennomgående trekk i en stor rammeplan, vil jeg kommentere språkbruk. Ordet «refleksjon» er knyttet til hvordan vi reagerer og/eller avspeiler budskapet i en tekst. Vi kan da ta imot kirkens lære i alle fasonger på skalaen avvisning til lydighet. «Diskutere» er et begrep knyttet til Jørgen Habermas sitt begrep «diskurs» ([Habermas for «dummies»: Fornuftig tale innanfor komplekse system - Sosiologen](#)) der samtale er ført av likeverdige parter. Det beste argumentet vinner. Begrepet brukes i rammeplanen også i tilknytning til bekjennelse, bibelforståelse og kirkens arv. På samme måte er ordet «utforske» knyttet til aktiviteten «å lete», «finne fram», «fordype seg» - en personlig prosess der veien er viktigere enn målet. Det er ikke vi og jeg som er kirkens sentrum. Kirkens egenart er å vie all vår oppmerksomhet på Kristus – han som sa; «Jeg er veien, sannheten og livet! Ingen kommer til Faderen uten ved meg» (Joh.14.6) Vi skal ikke finne veien, vi skal gå den og komme fram – til Gud. Jesus er sannheten, det som allerede er gitt og det vi fastholder.

Alenegang i egne irranger kan gjøre vår kirke svak og utydelig. Kirkens liv er ikke enkeltindivids famling i mørket mot Guds lys. Vi må stå opp for kirkens enhet der vi i fellesskap deler en tydelig bekjennelse med klar adresse!

Dermed stusser jeg over formuleringer som, sitater flg; *«diskutere Bibelens troverdighet som kilde til historisk kunnskap»* og for ikke snakke om, siste sitat; *«diskutere Bibelens rolle som normativt grunnlag for kristen tro, sannhet og verdier»*.

Rammeplanen utfordrer oss på både kirkens synd og seier:

Rammeplanen er tydelig i sin oppfordring til selvkritikk og ydmykhet, sitat; *«reflektere kritisk over sider ved kirkens historie og hvordan kirkens historie er gjengitt i ulike kilder.»* Når rammeplanen tilrettelegger for oppgjør med vår historie, bør dette formuleres mer forpliktende og tilknyttet syndsbejennelse og botsgang på et spesifisert nivå. Vi må få opplæring i hva kirken helt konkret beklager og åpne for samtale om hvorvidt det er berettiget. Kirken forsoningsarbeid står helt sentralt. Kirkens budskap om egen synd bør ikke kastes ut til menighetens virke uten eksemplifisering. Hvis vi da klarer å stå fram

med et kollektivt «unnskyld» der kirken, gjerne i samrøre med en autoritær stat, har gjort urett mot navngitte forhold/grupper/enkeltmennesker, forkynner vi evangeliet om synd, bot og frelse med troverdighet. Rammeplan bør derfor stramme inn budskapet i konkretiseringer for tidsperioden.

Men, Rammeplanen vil også løfte fram det kirken kan være stolt av, sitat; «utforske hvordan kirken og kristen tro har formet ulike samfunnsområder, for eksempel rettsvesen, helsevesen, skolevesen og demokrati.»

Rammeplanen gjør rett i løfte fram Kirkens byggende funksjon i landet som helhet. Når jeg savner konkretisering i rammeplanen på kirkens feiltrinn, vil jeg demonstrere muligheter for å ta fram særlige forhold relatert til konkrete eksemplene gitt i rammeplanen når den tar fram kirkens seire; Vi skal være stolt av kirkeretten innført av Olav Haraldsson og biskop Grimkjell der de i 1024 la ned forbud mot å sette ut uønskede barn i skogen for å dø. Vi skal være stolt av at nesten fransiskanermunken, men selvfølgelig først og fremst kong Magnus Lagabøte i 1274 blant annet styrket rettssikkerhet, reduserte lokale forskjeller i lovanvendelse og sørget for rettergang vi kjenner igjen i dagens domstoler. Vi skal takke for middelalderbiskop Nikoloas Arnesson (Oslo, 1190 – 1225) som startet kirkens kamp mot slaveri og kontraktløst arbeidsliv blant frie 700 år før den politiske arbeiderbevegelse var så mye som påtenkt... Vi skal takke Gud for konfirmasjon fra 1736 som la grunn for lov om allmueskole 1739 (og 1741) Vi skal takke like mye for Trondhjem Hospital etablert på Nidarosdomens grunn i 1277. Det var tydelig frampek til offentlige sykehus for ALLE borgere, ikke bare borgerskap, militærvesen og rike. Kirke var like mye struktur som kultur og vi er formet av et tusenårig religiøst rammeverk for våre liv fremdeles.

Har rammeplanen glemt Misjon?

Jeg brenner for Misjon og blir ekstra våken når jeg leter etter rammeplanens omtale av arbeid med global kirkevekst, internasjonal evangelisering og misjon. Jeg finner bare bittelitt, sitat; «*få dypere forståelse av kirkens verdensvide karakter og oppdrag, og hvordan en selv og lokalmenigheten hører til her.*» og i et kulepunkt «*bli kjent med menighetens misjonsprosjekt*». Og det er i store trekk alt. Formuleringen oppleves vag og upresis på hva jeg opplever er kirkens hovedvirke. Jesus kommer ikke igjen før alle har fått høre om ham! Bibelens ord er klar, sitat; «*Evangeliet om riket skal forkynnes i hele verden til vitnesbyrd for alle folkeslag, og så skal enden komme*» (Matt. 24,14) Jeg forstår at «få dypere forståelse» absolutt har med undervisning og læring å gjøre, men denne skal rettes mot å finne en plass i en verdensvid kirke og forstå at vi er en del av den.

Jeg savner mer inngående omtale av konkrete misjonsavtaler med flere misjonsorganisasjoner der rammeplanen kunne utfordre oss på kunnskap om land,

religion og misjonsvilkår. «Å bli kjent med» framstår summarisk og overfladisk. Her kunne læringsmål bli tydeligere definert i alle aldersgrupper. Jeg kan ta fram eksempler fra egen menighet. Vi har NMS(Det Norske Misjonsselskap)-prosjekt i Thailand. Vi kan fortelle om kirker med vekkelse, barnehjem, skole og til og med fiskeoppdrett. Tenk om vi kunne servert litt Thailandsk fiskesuppe etter en familiegudstjeneste! Rammeplanen kunne utfordret oss mer på undervisning, konfirmantopplegg og misjonsmøter til glede for alle, i alle aldre.

Rammeplanens lys over læreprogram for lokalt kirkeliv

Rammeplanen framstår lite ambisiøs med henhold til lokal kirkevekst og vekkelse. Her forstår jeg kirkens gudstjenesteliv som bærebjelke.

Jeg er kjent med at denne rammeplanen ikke henvender seg til prekeinnhold og forkynnelse. Homiletikk er ikke kateketens kjerneområde. Likevel savner jeg en mye sterkere forankring i kirkeårets lesetekster og innholdet i disse når læremål skal defineres i denne rammeplanen. (Se liste over bibelsteder i eget dokument)

Dagens moderne menneske kan oppleve liturgi svært fremmed. (Hvem er denne Kyrre Eliassen som de synger om hver søndag?) Jeg opplever det helt sentralt at kirkelig undervisning og læring handler om å leve i og lære om det som sies, leses, bes, synges og prekes i kirkerommet. Det er bibelgrupper i norske menigheter som ikke gjør annet enn å forberede seg til neste gudstjeneste. Ikke bare som en intellektuell øvelse på kurs for voksne, men noe vi kan meditere over, be om og i stillhet ta inn over oss utenfor gudstjenesten.

I KULmøter har vi snakket om intro-messe, ([INTRO-MESSE - Ressursbanken, Den norske kirke](#)) og vi har fått oppleve slike i vår menighet. FANTASTISK! Alle trenger en innføring eller påminnelse om hva som egentlig foregår. Vi trenger ikke engang bruke egen messe der liturgien forklares. En helt vanlig høymesse kan gjerne settes inn i kontekst der de ulike liturgiske ledd blir forklart. Jeg mener det er direkte knyttet til oppdraget for kirkelig undervisning og læring. Jeg kan ikke se at gudstjenesteformen «Intro-messe» er nevnt i rammeplaner. Det kunne med fordel få oppmerksomhet i dokumentet. Uten slik forsterkes inntrykket av at rammeplanen synes å være for adskilt gudstjenestelivet, men heller viet frivillig innsats i øvrige forum i menigheten. Hvorfor kunne ikke rammeplanen inneholdt fullstendige liturgier tilpasset alderstrinn? Eller i det minste solid henvisning til ressursbanken for den norske kirken med f.eks følgende; [Missale_paper_bok.indb](#)

Så skal jeg løfte fram det nysgjerrige barnet. Barnet skal selvfølgelig lytte til ordene. Men mer enn det. Bruke sansene. «Smak og kjenn at Herren er god» (Sal.34,9) Barn skal leke og fryde seg i evangeliet. Lære og leve i det! Familiegudstjeneste er viktig uten å glemme ensliges livssituasjon. Alle generasjoner, alle aldre passer i kirken – aller helst samtidig!

Rammeplanen gir læring og undervisning plass i levde liv

Rammeplanens største styrke er oppmuntring til aktiv deltakelse. Planen er inndelt i aldersgrupper og samtlige grupper skal få synge, lese og lære tilpasset egne premisser og danne kristne fellesskap på inkludering og samarbeid. Jeg får assosiasjoner til fin, Montessorisk «learning by doing»-pedagogikk. Bruke hele kroppen, alle sanser, hele hodet og ta med oss hele livet inn i kirken for å ta imot alt hva Gud vil gi. Her mener jeg Rammeplanen kan beholdes slik den står i endelig, vedtatt utgave.

Rammeplanens særbehandling av urbefolkningen

Jeg registrerer at samer og samisk kultur er viet hele kapitler i rammeplanen. På litt ironisk distanse ser jeg at kirkens forsoningsarbeid har gitt resultater der også samisk kultur skal innlemmes som svært synlig del av kirkens undervisning og læring, sitat; *«Samiske språk bør være med også der hvor samisk ikke er hovedspråk. Lokal plan konkretiserer dette innholdet. Eksempler kan være bruk av samiske sanger i babysang, samiskspråklige elementer i familie gudstjenester, bruk av samiske kunstuttrykk og håndarbeid med teknikker, materialer og symbolbruk inspirert av samiske tradisjoner.»*

La meg stoppe opp ved to forhold;

1. Utsagn; *«Samiske språk bør være med også der hvor samisk ikke er hovedspråk»*. Liturgi og kirkeliv bør ikke by på flere fremmedgjørende elementer i liturgi og kirkeliv. Vi har utfordringer med dette allerede på norsk! Vi er frie til å utvikle «lokal plan» og jeg vil ikke savne bønner, trosbekjennelser og velsignelse på samisk i vår menighet.
2. Utsagn; *«samiske kunstuttrykk og håndarbeid med teknikker, materialer og symbolbruk inspirert av samiske tradisjoner»*. Mange av konfliktlinjene i norsk og samisk sameksistens har historisk sett vært rettet mot samisk religion totalt fri for kristen påvirkning. Moderne samisk revitalisering finner tilbake til hedenske røtter og symbolbruken i samiske tradisjoner har pekt på mye annet enn «Bibel, bønn og kirkekaffe»! (Fotballrop for KFUM) Når rammeplanen oppmuntrer til å bruke samiske symboler, sier jeg følgende; Det er ikke tilfeldig at samisk flagg markerer samhold i geografisk område, ikke tilknytning til kristen tro. Nasjonalsangen viser også til Karlsvognritus, på god avstand til bibelske referanser.

Vi skal lære om samer. Urbefolkningen skal ha sentral plass der nordmenn bør omtale seg selv som innvandrere til samisk grunn da vi kom fra Middelhavet til det om skulle bli

Skandinavia tilbake på 400-tallet e.Kr (Første folkevandringstid, eldre jernalder). Det er perspektiv som gir lys over samisk status og anerkjennelse. Vi var en gang gjester i dette landet. Både kirke og stat har gjort urett mot samene og det må beklages slik jeg mener har skjedd i de aller siste årene. (Kong Harald V 1997, åpning sameting og 12.nov 2024 St.ting vedtak) Likevel; Kirken er og skal være for alle, til alle, hos alle. Vi skal møtes som Guds barn, likeverdige og respekterte. «*Her er ikke jøde eller greker, her er ikke slave eller fri, her er ikke mann og kvinne. Dere er alle én i Kristus Jesus.*» (Gal.3.28) Jeg mener slike grunnleggende bibelske sannheter kan løftes fram i rammeplanen uten å måtte særbehandle samers kultur og tradisjon. Med å inkludere ett folk, vil man dessuten ekskludere ett annet. En slik såkalt «Pythons Panda» er en formallogisk slutning slik jeg lærte det på skolen, men også en praktisk konsekvens av særbehandling og eksplisitt utvelgelse av en gruppe blant flere. Samer nord og samer sør er tross fellestrekk to grupper med hver sine språk og hver sin kultur. Det finnes interessant nok sørsamer i Hamar bispedømme og det kan gi økt styrke til 6.februar (samers nasjonaldag) og markering av denne. Rammeplanens henvisning til lokal plan må i så fall stå sentralt.

Rammeplanens henvisning til sang.

Selvfølgelig skal vi synge! Rammeplanen er heldigvis klokkeklar på sine utfordringer på å lære salmer og det følger et eget dokument til rammeplanen med forslag. I vår lutherske tradisjon har vi lagt mye forkynnelse og læring til salmeversene. «Kunnskap om tro, styrker den». Helt fra reformasjonen er det utgitt salmebøker på lokalt språk og det ble skrevet salmer som skulle være lett å lære og lett å synge. I tider med analfabetisme måtte folket lære utenat. Første lutherske sangbok ble utgitt hos boktrykkeren Jobst Gutknecht i Nürnberg allerede i 1524. Den het *Etlich Christlich Lieder* («Noen kristne sanger»), men den har alltid vært best kjent som *Achtlieberbuch* («Åttesangboken»). Nye opplag finnes fremdeles på antikvariat og er en lærerik affære! Da salmebøker kom ut i norske menigheter, ble det arrangert egne messer med bare sang, bønn og opplesning av kort pretekst. Det lutherske særpreget med gudstjeneste uten nattverd stammer fra denne tradisjonen.

Rammeplanen har under flere alderskategorier følgende; «*delta i, videreformidle og videreutvikle kirkens salme-, sang-, joike- og musikktradisjon*»

Rammeplanen er svært god i sine beskrivelse av deltakelse og aktivitet og det er lite som aktiverer menighet mer enn sang og musikk. Vår lokale menighet har lenge vært aktiv med konsert og salmekveld. Egen forsangergruppe vokser og kan stille 10-12 sangere til styrke for salmesang under gudstjenester. Her legger rammeplanen til rette for videreformidling og videreutvikling. Rammeplanens salmeliste oppmuntrer til mangfold; «*Det skal legges til rette for at deltakerne blir kjent med en viss sjangerbredde og får møte ulike kirkemusikalske tradisjoner, inklusive samiske*». Da overraskes jeg noe av

salmeutvalget nevnt i eget dokument. Salmene er forbausende tradisjonsrike og velkjente. Nyeste norske salmebok (N13) er særlig samlet for å skape nye ytringsformer og har hentet inn salmer fra flere kirkesamfunn. Rammeplanen synes å holde seg til luthersk linje med litt gammeldags, begrenset stil. De spenner dessuten over et noe smalt teologisk innhold med vektlegging på juletid og den festorienterte del av påsken. Og hvor er pinsen? Vi finner salmer knyttet til overgangsriter som dåp, men ikke til bryllup og begravelse. Nattverdssalmer for ulike aldersgrupper fungerer bedre. Jeg lever også godt med at veldig mange salmer er rettet mot Jesu frelse og Guds kjærlighet, i motsetning til dystre greier med salmer om bot og syndsbekjennelse. Rammeplanen handler ikke om diakoni, men kunne inneholdt flere salmer om den skjulte Gud, åndelig og sosial nød eller frykt for døden. Rammeplanen kunne gjerne oppmuntret oss til å synge mer om Guds nærvær for å gi håp til den som lider. Salmene kan gi oss innsikt i spekteret av bibelens innhold og budskap. Vi kan lære oss verselinjer til personlig vekst og indre ro. Rammeplanens salmeoversikt vektlegger ikke dette, men har noe med. I tillegg bør rammeplan omtale muligheter i andre kjente sangbøker for ungdom (f.eks gamle klassikere som Treklang, Rop det ut!, Syng med!) brukt av menigheter i DNK. Ungdomskultur er i utvikling. Rammeplanen kunne derfor med fordel drøfte muligheter for innlevelse, men også undervisningsmessige svakheter i nyere utviklet lovsang kjent fra frikirkemiljøer. Hva jeg tenker om å delta i joik, bør gå klart fram i tidligere deler av denne teksten...

Til avslutning

Rammeplanen framstår som et ganske åpent dokument som ofte antyder og foreslår retning. Kirke er en mangeartet affære og rammeplanen er såpass generell at jeg ser frihet til å forme mye utfra lokale forhold. Rammeplanen er ambisiøs på aktivitetsnivå og utfordrer på et kjempestort arsenal av ulike ting å finne på i menigheten. Den er på samme tid forsiktig i teologisk profil og trosinnhold. Jeg ser i noen grad behov for å gjøre motsatt. Rammeplanen går glipp av muligheten til å være tydelig på «dogma» (lærespørsmål) og er heller svært ledende, nesten dirigerende på «ethos» (det levde trosliv og skikker) På den måten blir det tydelig at små menigheter med få frivillige og ansatte ikke kan sette rammeplanen ut i livet fullt og helt. Rammeplanen kunne likevel sikret kirkens enhet der alle menigheter er felles i læregrunnlag og trosuttrykk. Den muligheten synes ikke brukt. Gud gir styrke til vårt menighetsliv likevel.

Takk for muligheten til å si noe om rammeplanen for vanlige medlemmer i DNK. Se også vedlagt tilbakemelding, eget dokument «Høringsspørsmål rammeplaner og veiledende lister», da i omarbeidet Word-format.

Trond Aspeland, ca 3000 ord.

